

IDEA (LOPS21)

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun

10. Empirismi: tieto saadaan aistein

Virittäytyminen aiheeseen

Mitä näet kuvassa?

Virittäytymisen aiheeseen

Mitä näet kuvassa?

Virittäytyminen aiheeseen

Mitä näet kuvassa?

Virittäytymisen aiheeseen

Mitä näet kuvassa?

Virittäytyminen aiheeseen

- Tarinan mukaan joukko sokeita kohtasi elefantin. He alkoivat koskettelemaan otusta ja arvuuttelemaan, mikä se mahtaisi olla.
- Katso kuvaa ja heittäydy kunkin ihmisen tilanteeseen. Pohdi mitä kukin henkilö luulee koskettelevansa.
- Pääsevätkö sokeat yhteisymmärrykseen siitä, mikä otus on kyseessä? Onnistuvatko he tunnistamaan, että kyseessä on elefantti?

Kuvalähde: Wikimedia Commons. CC-BY-SA.

Todisteet tiskiinkin!

- **Empirismi** on tieto-opillinen näkemys, jonka mukaan tieto perustuu havaintoon.
 - Jotta jotain väitettä voidaan pitää totena, on sen tueksi esitettävä aistitietoa.
- Empirismi yleistyi 1600-luvulta lähtien, yhtä aikaa luonnontieteiden kehityksen kanssa.
- Empirismin yhteydessä puhutaan *a posteriori* -tiedosta, joka tarkoittaa, että tietoa on vasta havainnon jälkeen.

John Locke

- Brittiläinen filosofi (1632–1704)
- Locken empirismi kiteytyy seuraavaan ajatukseen:
”Mieli on kuin tyhjä taulu, johon kokemus piirtää merkkinsä.”
- Pohdi, mitä lainaus tarkoittaa.
 - Ihmismieli on syntyessään tyhjä taulu (*lat. tabula rasa*), ja synnynnäistä tietoa ei ole.
 - Kaikki, mitä on ollut mielessä, on ensin ollut aisteissa.
 - Ideat ja käsitteet muodostuvat kokemuksen pohjalta.
- Miten haastaisit Locken näkemyksen?

Mitä oikeastaan voimme havaita?

- Toinen brittifilosofi David Hume (1711–1776) oli äärimmäinen empiristi.
- Syy-seuraussuhdetta (kausaliteettia) ei voi havaita, joten meillä ei ole siitä tietoa.
 - Näemme jonkun heittävän lumipallon ikkunaa kohti, pallon osuvan ikkunaan ja ikkunan menevän särpäleiksi, mutta emme voi nähdä näiden tapahtumien välillä olevaa syy-seuraussuhdetta.
 - Jos väität havaitsevasi syy-seuraussuhteen, niin Hume kysyisi: ”Minkä värinen se oli, entä miltä se maistui tai kuulosti?”
 - Havaitsemme vain peräkkäisiä tapahtumia, joiden välille oletamme syy-seuraussuhteen.
 - Tieto kausaliteetista ei siis voi perustua havaintoon, vaan tapaan ja tottumukseen.

Mitä oikeastaan voimme havaita?

- Suurin osa muistakin tiedoksi kutsumistamme väitteistä perustuu tapaan ja tottumukseen.
 - Esim. väite ”aurinko nousee idästä” perustuu induktiiviseen olettamukseen.
- Induktion oikeuttaminen induktiolla olisi kuitenkin kehäpäätelmä.

Aurinko nousee idästä, koska se on aina noussut idästä.

A

Jos A, niin B.

B

Aurinko nousee aina idästä, koska aurinko nousee idästä.

Jos B, niin A.

Tehtävä

Idea 1, luku 10, tehtävä 4 (s. 96):

Pohdi millaisia väitteitä ei koskaan voi empiirisesti todistaa.
Millaiset väitteet toisaalta vaativat havaintoja tuekseen?